

VÄSTERFÄRNEBO KYRKA

Färnebo Klockargård 2:1, Västerfärnebo församling, Sala kommun, Västmanlands län

BESKRIVNING

Kyrkomiljön

Västerfärnebo socken i norra Västmanland omfattar både bruksbygd och jordbruksbygd. I norr, väster och öster är landskapet kuperat och skogrikt, medan det i söder domineras av låglänta jordbruksmarker i Svartåns breda och flacka dalgång. På 1930- och 40-talen blev åns stränder till stor del torrlagda genom invallningar, de flesta som förekommit i en svensk socken. Centralt i socknen ligger den omfångsrika kyrkan, omgiven av villabebyggelse från 1900-talet och kvarvarande hus från 1800-talets kyrkby.

Digitalfotografier Rolf Hammarskiöld 2004-05-05

En triangelformad plats, sedan länge kallad kyrktorget, finns framför kyrkan, mellan vägen mot Norberg och kyrkogårdens östra sida. Norr om platsen finns livsmedelsaffär i ett äldre handelshus och på södra sidan är församlingsgården, ett falurött hus från 1873 i två våningar, tidigare bland annat använt som kommunalhus, tingssal, skolsal och lärarbostad. Bland villorna i backen väster om kyrkan ligger f d prästgården från 1940, uppförd efter ritningar av arkitekt Einar Lundberg.

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården ligger mitt i det lilla samhället, omgiven av skola, landsväg och bostadshus. Ett järnstaket från 1924 inhägnar den östra, äldre delen. Av sammanlagt sex ingångar har fem samma utseende – fyrkantiga, tegelmurade och putsade stolpar med pyramidformiga kopparklädda hattar med kulor. Utmed ovannämnda staket står höga tujor och lindar. En hög granhäck tar vid i väster och sträcker sig längs den nyare kyrkogårdens västra och norra sida.

På den äldre delen av kyrkogården växer många gamla ädellövträd, samt i några av kvarteren paradisäppelträd och tujor. På den nyare kyrkogården är träden avsevärt yngre. Här har rumslighet skapats genom häckplanteringar mellan gravkvarteren. Bårhuset i sydväst är byggt 1960 efter ritningar av Jörgen Fåak.

Bårhuset nyputsades 1997 -
Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Kyrkogårdens medeltida utsträckning förmodas ha bestått fram till 1882, då tidigare bogårdsmur med stigluckor revs och arealen fördubblades genom utvidgning västerut. Området jämnades genom utfyllning och lindar planterades. Ytterligare utvidgning ägde rum 1939 efter ritningar av Einar Lundberg. Då införlivades mark på norra sidan så att kyrkogården fick nuvarande närmast kvadratiska form och gräsplaner anlades på större del av området.
Digitalfoto Rolf Hammarskiöld 2004-05-05

Västerfärnebo kyrka är en korskyrka med centraltorn, åstadkommen vid stor utbyggnad 1767-70. I västra skeppet och koret ingår medeltida murverk av natursten, medan murverken i övrigt till större delen består av tegel. Tornet är tegelmurat upp till klockvåningen, däröver är resning av korsvirke. I hörnet mot nordost finns en lägre sakristia utbyggd, med murverk av både natursten och tegel. Sockeln är hög, spritputsad, avfärgad i grå nyans och försedd med ventilgaller av gjutjärn. Väggarna har till sina två nedre tredjedelar spritputsats och avfärgats gula, däröver slätputsats, artikulerats med fina lister och avfärgats vita. Även tornet är slätputsat vitt, samt har tjärade ljudluckor. Fönsteröppningarna är rundbågiga, har gjutjärnsfönster från 1880 målade med oljefärg i ärggrön nyans. I korgaveln sitter ett kopplat fönster i trä från 1934, liksom i sakristians stickbågiga fönsteröppningar som även har järnluckor. Portikerna mot norr, väster och söder har breda omfattningar med putsrustik, samt höga 1700-talsportar som senare blivit kopparbeslagna. Samtliga yttertak är sedan 1960 täckta med kopparplåt.

Inträde sker genom södra och västra ingångarna, som båda har vapenhus/hallar med läktaruppgång. I söder finns två sentida läktarunderbyggnader med lokaler för mindre sammankomster. Båda läktarna bärs av svarvade kolonner och har barriärer med träsniderier. På den södra finns en öppen bänkinredning från 1890-91 byggd i gradängar, sedan 1934 målad med grön oljefärg. På den västra läktaren är kyrkans orgelverk

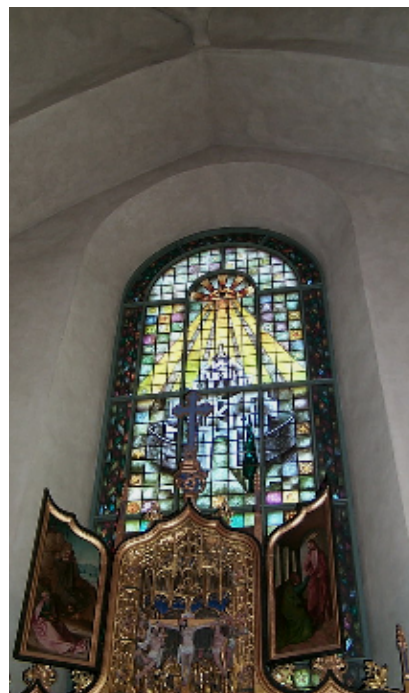

Kyrkorummet är täckt med medeltida stjärnvalv över koret, korsmitten och västra skeppet, medan korsarmarna täcks med kryssvalv från 1767-70.¹ Valvens och väggarnas putsytor är slätputsade och har sedan 1934 en gråvitskiftande avfärgning. Innanfönstren är av järn, med likadan spröjsindelning och klarglas som yttre bågarna. Korets och sakristians fönster har färgat glas och målningar. Den öppna bänkinredningen är sedan 1934 försedd med gavlar för att efterlikna en sluten. Genomgående ligger fernissade brädgolv. Dessutom finns tre bevarade gravhällar av gjutjärn.

¹ De båda västra valven är av Vadstenatyp och valvet över koret en så kallad Sturestjärna.

Altarringen är sexkantig, med genombrutet räcke, tillverkad 1890-91. Framför finns ett enkelt, flyttbart altarbord från 1990 och innanför ett altare murat 1934. På detta står ett medeltida altarskåp, tillverkat i Antwerpen. Korfönstren i öster och söder har glasmålningar.

Tre trappsteg av kalksten leder upp till koret, vars invigningskors är kyrkans enda återstående målningar från medeltiden. Arkitekt C F Ekholm ritade den befintliga altarringen från 1890-91, ommålad med grå och grön oljefärg 1934. Det medeltida altarskåpet var åren 1840-1890 placerat på korets norra sida, ovan dörren till sakristian. Vid restaurering 1890-91 fick det ny, rikare förgyllning och flyttades tillbaka. Senaste rengöringen gjordes 2002. Korfönstret ovanför blev insatt 1934. Målningen av Yngve Lundström föreställer den heliga staden, med lokal anknytning genom att Västerfärnebo kyrka tjänat som modell för templet -
Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

I norra korsarmen har sedan 1934 varit ett sidokapell. Efter brand blev det nyinrett 2002, med nuvarande furugolv och altarbord tillverkat av en några år tidigare fälld ek från prästgårdstomten.

Norra korsarmens sidokapell var då det iordningställdes 1934 ett dopkapell, men övergick 1990 till att användas för mindre gudstjänster. År 2002 blev det efter brand nyinrett efter arkitekt Kersti Lenngrens handlingar och ett relativt ingående samråd med Västmanlands läns museum. Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

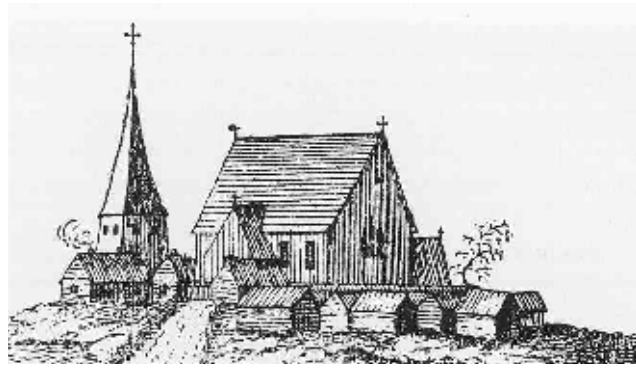

Sakristian är täckt med ett kupolvalv och har golv av tegel lagt i mönster. Fönstren har glasmålningar som avbildar Ansgar, Laurentius Andræ och Johannes Rudbeckius. Vid nyinredning 1977 tillkom södra väggens altare och i väster en svängd, panelklädd skärmvägg med skrivbord. Bakom skärmväggen finns sanitetsutrymmen.

Kort historik

Då kyrkan byggdes omkring 1300 var den rektangulär. Om sakristia och vapenhus fanns är oklart. Kyrkorummet var först täckt med ett tunnvalv av trä och i golven låg sannolikt tegel. Under senare hälften av 1400-talet ersattes tunnvalvet med tre tegelmurade stjärnvalv. Möjligen tillbyggdes sakristia och vapenhus samtidigt.

Vid första nedtecknade visitationen 1622 tycks kyrkorummet ännu ha saknat bänkinredning, men femton år senare hade den blivit byggd. En ”stadig” predikstol uppsattes 1633. Dåvarande fönster hade färgat glas.

Olof Graus teckning från mitten av 1700-talet visar Västerfärnebo kyrka i sin medeltida skepnad, ett rektangulärt långhus med spåntäckt sadeltak och trekopplat korfönster. Klockstapeln var en av de få som murats i sten och hade en hög spånklädd spira. På kyrkplatsen fanns en mängd andra byggnader relaterade till den kyrkliga verksamheten: kyrkstallar, fattigstuga, sockenstuga där tingen hölls, bodar och magasin av olika slag.

Vid visitation 1755 påtalades att kyrkan var i dåligt skick: valven rämnade och golvet låg ojämnt. Uppenbarligen var kyrkorummet dessutom otillräckligt, vilket motiverade en stor utbyggnad 1767-70. Långväggarna till den medeltida kyrkan bröts upp för utbyggnad av korsarmar mot söder och norr. De gamla murarna förhöjdes. Ny murning skedde med både gråsten och tegel. Kyrkan bildar sedan dess ett likformigt kors. Centralt restes ett torn med tegelmurad bas och lanternin av korsvirke. Dess nedre takfall spåntäcktes, liksom kyrkans övriga tak, medan lanterninen blev koppartäckt. Symmetriskt placerade fönster med järnstommar och blyinfattat glas blev insatta. Vid nyputsningen fick fasaderna sannolikt sin allttjämt bestående gula och vita färgsättning. Portikerna i norr, söder och väster fick markanta omfattningar med putsrustik och allttjämt befintliga portar.

Efter utbyggnaden nyinreddes kyrkorummet successivt under 1770-talet. Tillkommande två korsarmar kryssvälvdes och hela kyrkorummets valv och väggar vitlimmades. I väster byggdes en åhörarläktare på svarvade pelare och på norra sidan om koret en mindre läktare för kör och orgel.

Korets läktare revs 1803 då ett nytt större orgelverk byggdes på västra läktaren. För att kompensera förlorade bänkplatser byggdes en lika stor läktare i södra korsarmen. År 1824 uppsattes allttjämt befintlig predikstol, ritad av C G Blom Carlsson och tillverkad av snickare Milenius i grannsocknen Kumla. 1840 höggs korfönstret upp till nuvarande storlek, det medeltida altarskåpet flyttades och i dess ställe placerades ett förgyllt kors. Lanterninen fick sina nuvarande dörrar och fönster 1845. Vid renovering 1855 vitlimmades valv och väggar åter, bänkinredningen ådrades och läktarbarriärerna målades med pärlfärg.

År 1866-67 ersattes yttertakens spåntäckning med falsad plåt från Surahammar, målad med svart oljefärg. Vid stor yttre renovering 1880 blev 1700-talets kyrkfönster med blyinfattat glas utbytta mot allttjämt befintliga bågar i gjutjärn och torntaket kopparkläddes i sin helhet.

En inre renovering följde 1890-91 efter arkitekt C F Ekholms ritningar. Då lades brädgolv, 1700-talets ”sittoriktiga” bänkinredning ersattes av en öppen med gavlar i nygotik, som ådrades och fick blå dekorer. Valv och väggar avfärgades i matt ljusröd färg, med valvstrålar och pelare i något mörkare ton. De nedersta väggfälten, upp till fönstrens underkant målades med oljefärg. Koret försågs med ny altarring och nytt altare, samtidigt som korset från 1840 togs bort och det medeltida altarskåpet flyttades tillbaka. Läktarna förstärktes och fick då sina nuvarande, svarvade kolonner.

I början av 1900-talet präglades kyrkorummet av 1890-91 års gestaltning, genomförd efter arkitekt C F Ekholms anvisningar. Valv och väggar hade färgsatts i röda nyanser, nederst en mörkare oljefärg. Bänkinredningen var nybyggd med gavlar i nygotik och ådringsmålning. I koret stod ett likaså nybyggt altarbord i trä och sexkantig altarring (övertäckt vid fotograferingstillfället). Det medeltida altarskåpet hade återfått sin forna plats, efter att åren 1840-1890 ha varit uppsatt över dörren till sakristian. Predikstolen önskade arkitekten egentligen få avlägsnad, men då församlingen inte var beredd att bekosta en ny blev den befintliga ommålad med ljusa oljefärger och förgylld.
Digital kopia av gammalt vykort

Teknisk förnyelse ägde rum på 1920-talet, då el installerades och kyrkkaminerna ersattes med centralvärme. Under ledning av arkitekt Einar Lundberg följde 1932 en stor yttre upprustning och 1934 en inre omgestaltning, som i hög grad konstituerar kyrkorummets nuvarande utseende. Valv och väggar renskrapades från 1890-talets röda färger och efter lagning fick de en avfärgning som skiftar i grå-vitt. Bänkinredningen ombyggdes kraftigt, i syfte att ersätta 1890-talets formspråk med ett som mer anknyter till kyrkans 1700-talshistoria. Sakristian och koret fick nya fönster med blyinfattat, färgat glas och målningar. 1890-91 års altarbord i trä togs bort och ersattes med ett altare murat i tegel, med kalkstensskiva från det murade altare som fanns före 1890. Predikstolen fick nytt ryggstycke med solkors. Kyrkorummet försågs med arkitektritade belysningsarmaturer, dels skärmar av mässing, dels punktbelysning i dolda lägen.

Vid en omläggning 1959-60 avlägsnades kyrktakets svartmålade järnplåt för att ersättas med nuvarande koppar, medan tornets sedan tidigare befintliga koppartak reparerades. Senaste fasadrenoveringarna skedde 1967 och 1997, båda gånger med i stort sett samma färgsättning som förut.

Sakristian nyinreddes 1977 efter handlingar av arkitekt Claes Laurent. På 1990-talet förnyades koret då ett fristående altarbord placerades framför det fasta altaret och kororgel installerades. Under södra korsarmens läktare iordningställdes två lokaler för mindre sammankomster. Efter brand blev norra korsarmens sidokapell nyinrett 2002 med fernissat furugolv och ett altarbord tillverkat av en några år tidigare fälld ek från prästgården.

Sakristian – Digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

Att kyrkan är av medeltida ursprung framgår av kyrkorummets tre valv på räfflade pelare. Byggnadens omfång och yttre gestaltning är dock i första hand ett resultat av utvidgningen 1767-70. Från den tiden är grundplanen och fasadutformningen, fönsterindelning, portiker och tornet med sin kopparklädda lanternin.

Till 1800-talsförändringar exteriört hör fönsterbågarna i gjutjärn och sakristians fönsterluckor av smidesjärn. Korets och sakristians fönster med glasmålningar insattes 1934. Yttertaket nuvarande kopparklädd tillkom vid stor omläggning 1959-60.

Den inre gestaltningen präglas av två större insatser, 1890-91 och 1934, jämte några mer begränsade från senare hälften av 1970-talet fram till idag. Bevarade sedan C F Ekholms ombyggnad 1890-91 är brädgolven, orgelfasaden och altarringen, samt läktarnas barriärer, pelare och bänkinredning. Mest dominerar dock Einar Lundbergs förnyelse 1934, då större delen av bänkinredningen ombyggdes och kyrkorummet fick sin nuvarande färgsättning. Andra väsentliga inslag från denna tid är korets två fönster med glasmålningar och belysningsarmaturerna. Bland de senare förändringarna skall nämnas sakristians nyinredning 1977, södra korsarmens läktarunderbyggnader 1990 och norra korsarmens sidokapell 2002.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Västerfärnebo kyrka är med sin fasadutformning och korsplan och sitt centraltorn en typisk 1700-talsskapelse. Karaktärsskapande detaljer från det sena 1700-talets utvidgning är de mäktiga portalerna med rundfönstren ovanför. Även portarna är från 1700-talet, fast kopparklädda sedan 1934.
- Kyrkans gjutjärnsfönster från 1880 är också väsentliga för helhetsintrycket
- Kyrkans tre medeltida valv utgör i sig ett omistligt värde, liksom altarskåpet
- Av 1890-91 års omgestaltning är läktarbarriärer och -pelare, orgelfasaden och södra sidans bänkrader mest angelägna att bevara.
- De mest värdefulla inslagen från 1934 års omgestaltning är glasmålningarna i kor och sakristia, valvens och väggarnas laverade putsytor och de arkitektritade belysningsarmaturerna.
- Sakristians fasta inredning från 1977, med omålade furu som främsta signum, är omsorgsfullt genomförd och mycket tidstypisk.
- Beträffande gravvårdar av större kulturhistoriskt värde hänvisas till läns museets gravvårdsdokumentation 1994

Källor och litteratur

Otryckta källor

Riksarkivet (RA): Brev skrivna vid pågående utvidgning 1769

Västerfärnebo pastorats arkiv (VPA):

- N I: 4: församlingens visitationsbok
- O I a: 10; handlingar om arbeten på kyrkan 1880-1935
- O I a: 11; handlingar om arbeten på kyrkan 1956-67
- O I a: 12; handlingar om sakristians nyinredning 1977
- P I: 6 & P I: 7; 200 sidor handskrivna text om kyrkans historia, baserat på församlingens äldre arkivhandlingar, vilka idag förvaras på landsarkivet i Uppsala. Textens författare är P A Rosenius. Hans slutliga sammanställning gjordes 1946.

Västmanlands läns museums arkiv (VLM):

- Gravvårdsdokumentation 1993, redovisad i februari 1994 av antikvarie Eiwor Sandberg.
- Antikvariska kontrollrapporter om 1997 års yttre renovering, 1999 års konserveringsåtgärder och nyinredning av norra korsarmen 2002

Västerås stifts arkiv (VS):

- Västerås domkapitel E IV b: 124; Inventariebeskrivningarna 1843, 1891 & 1902

Litteratur

Ahlberg, Hakon och Björklund, Staffan: Västmanlands kyrkor i ord och bild - Förlag: Staffan Björklund 2000

Berggren, Bonzo: Kyrkorna i Västmanlands län: en presentation i text och bild över samtliga kyrkor tillhörande Svenska kyrkan/utgiven av Västmanlands nyheter - Västerås 1982

Ekström, Gunnar: Västerås stifts herdaminne, del 1:2; Återstående församlingar – Västerås 1949

Garmo, Sune: Västerfärnebo kyrka - Nr 56 Västerås stifts kyrkoberskrivningskommitté Västerås 1999

Lannergård, Sven: Västerfärnebo kyrka - Västerås stifts kyrkoberskrivningskommitté 1986

Törnros, Erik: Västerfärnebo kyrka, historik och vägledning - Västerfärnebo församling 1975

Drakenberg, Sven: Västerfärnebo kyrka/*Västerfärnebo, en sockenbeskrivning, redigerad av Carl Mangård – Västerås 1951, s 109-118/*

Övriga uppgifter

Inventeringsperiod: maj och oktober 2004

Fältinventering: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Rolf Hammarskiöld, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Färdigställd: 2005-05-18

Sammanställning av viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1300 (ca)	Nybyggnad Specifika inventarier – dopfunt	Den ursprungliga kyrkan byggdes av gråsten, samt tegel runt dörrar och fönster. Väggarnas höjd till takfoten: ca 16 alnar, gavlarnas höjd troligen den dubbla. enkel rektangulär bas 35 x 14, 5 meter. Kyrkorummet var troligen täckt med ett tunnvalv i trä. Ingång fanns i söder. Om kyrkan hade sakristia och vapenhus från början eller efter tillbyggnad på 1400-talet är oklart. Kyrkans dopfunt av Gotländsk kalksten har av en del antagits vara äldre än kyrkobyggnaden, men troligare är att den tillkom samtidigt. Det är en så kallad paradisdopfunt.		VPA: P I: 6; Historik om kyrkan (s 2-3, 13-16) Ahlberg, s 289 Garmo, s 2 & 9 Lannegård, s 2 RAÄ: Bedömning av Ann Catherine Bonnier
1465-1490	Valvslagning	Över kyrkorummet slogs tre tegelmurade stjärnvalv, de två bakre av Vadstenatyp och över koret en Sturestjärna. De sammanlagt åtta valvpelarna hade ornerats med enkla, lodräta räfflor. (I protokoll 1637 och 1755 uppgavs åtta valvpelare) Eventuellt tillbyggdes sakristia och vapenhus samtidigt. Sannolikt målades korets tre invigningskors efter valvslagningen.		VPA: P I: 6; Historik om kyrkan (s 13, 118) Boström, s 115-116 Garmo, s 2-3
1501-1522	Fast inredning – altarprydnad	Altartavlan, ett Antwerpenarbete, tillkom under denna period, eventuellt från Jan de Molders ateljé. Den skänktes av biskop Otto Svinhuvad (1501-22)		VPA: P I: 6; Historik om kyrkan (s 24)
1531-33		Vid Gustav Vasas beskattning av kyrkorna togs bland annat en kyrkklocka med en vikt av 871 kilo		Garmo, s 3
1622	Äldsta kända visitationen	Visitation av biskop Rudbeckius ägde rum; <ul style="list-style-type: none"> • Kyrkans ytterväggar befanns vara i gott skick, sammanhållna med järnankare. Kyrktakets södra sida var i gott skick, på norrsidan ”gammalt”. • Kyrkorummet hade vitputsade valv i gott skick (”behållne”). Två valvpelare finns uppgivna (?) • Golvet var belagt med gravhällar och tegel. • Ett ”snickarverk” (skrank) avdelade koret från långskeppet • Norr om koret fanns en välvd sakristia • Vapenhuset var också välvt, samt nyputsat (”nytt taak”) • Fönstren var i gott skick • Orgel fanns, om än ”ofärdig”. • Stolar betecknades som oordentliga. • Två dopfuntar av sten • Två klockor fanns i klockstapeln, samt en liten i kyrkans valv. • Vidare omtalades 3 stigportar, 2 av sten och en i trä. 		VPA: P I: 6; Historik om kyrkan (1622 års visitationsprotokoll excerperat)
1623	Fast inredning – bänkinredning	Kyrkbänkar insattes, troligen de första. (osäker uppgift)		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (osäker uppgift)
1633	Fast inredning - predikstol	Ny ”stadig” predikstol insattes. Den var försedd med snidade apostlafigurer. Dessa förvaras idag på Nordiska museet.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 28, 126, 200)

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1637		Kyrkan omtalas ha fyra fönster, därav två med målningar. Valven vilade på åtta pelare (förefaller rimligare än två, vilket uppgavs 1622) I kyrkan fanns 62 bänkar, 37 för män, 25 för kvinnor.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 18)
1662	Ändring – ombyggnad, stomme	Västra ingången togs upp och försågs med dubbelport, med starka gångjärn, lås och nyckel		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 16-17)
1668- 69	Fast inredning – orgel	Det gamla orgelverket ersattes med ett nytt större. Installerat 1668, målat 1669 Dess placering var på ”gapskullen”, en läktare på korets norra sida		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 200)
1672	Ändring – ombyggnad, fönster	Antalet fönster hade ökat till fem, varav tre nyligen renoverats. (Det omtalas att kyrkan förut haft 7 fönster med galler.)		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 18)
1681		Storklockan göts		Garmo, s 15
1689		Koret försågs med ljuskrona, skänkt av M N Prytz		Garmo, s 13
1742	Vård/underhåll – exteriör & interiör	Kyrkans väggar rappades både in- och utvändigt.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 221)
1754		Då Västmanlandsskildraren Olof Grau tecknade kyrkan hade den 1½ tjocka gråstensmurar. Långhusets höjd till gavelspetsen var ca 24 meter. Västra gaveln hade rosettfönster. Ingången i vapenhuset var mitt på södra långsidan. Sakristian hade ingen yttre dörr, endast in mot kyrkorummet. Norrsidan var fönsterlös. Klockstapeln var murad i sten med hög träspira.		Gräu, Olof: Beskrivning över Västmanland 1754
1726		Mellanklockan göts av Eric Näsman i Falun	Eric Näsman, Falun	Garmo, s 15
1737		Kors uppsattes på kyrktakets båda gavlar. Kyrkans väggar och valv uppgavs som bristfälliga, då biskop Kallstenius var på visitation.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 13, 274)
1742	Ändring – ombyggnad, fönster	Sakristians fönster utbyggdes till dubbel storlek.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 274)
1753		Lillklockan omgjuten i Sala av Erik Rockman, vikt 900 kg. Ges uppdrag till församlingen att ordna nya kyrkogårdsmurar.	Erik Rockman, Sala	Garmo, s 15
1755		Vid visitation anmärktes att kyrkans valv var i dåligt skick (”ojämnt och bristfälligt”) och att korets och gångarnas tegelgolv behövde jämnas.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 13-14)
1758	Fast inredning – altare	Kyrkan försågs med ny altardisk med marmorerad front.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 21)
1759	Nybyggnad	Grundläggning gjordes för norra och södra korsarmarna, som skulle byggas ut på kyrkan.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 256)

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1767-70	Ändring – ombyggnad, stomme Ändring – ombyggnad, exteriör	<p>Stor om- och tillbyggnad;</p> <ul style="list-style-type: none"> Långväggarna till den medeltida kyrkan bröts upp för utbyggnad av korsarmar mot söder och norr. De gamla murarna förhöjdes 2 alnar. Ny murning skedde både med gråsten och tegel. Korset som byggnaden bildade blev likformigt. Tillkommande korsarmar fick halvvalmade tak täckta med spån. Ny sakristia utbyggdes i nordost, försedd med öppen spis. Antalet fönster utökades till 12, större än tidigare och placerade symmetriskt, bågar av järn med klara glastrutor (Gamla glasmålningar gick till spillo). Ny ingång i söder och norr togs upp. Klockstapeln revs och dess användbara virke användes till blivande tornet. Tornet byggdes på och de tre kyrkklockorna från klockstapeln flyttades dit. Glaskammaren på tornet hade fyra dörrar och fyra fönster samt en gångbana med galler och en mindre kupol, ovan detta glob och kors i förgylld koppar. Tornets nederdel var spåntäckt som kyrkans övriga tak, medan lanternin och spira täcktes med koppar Kyrkan nyputsades både in- och utvändigt. Sannolikt består fasadernas gula och vita färgsättning från denna tid. Kyrkorummets valvpelare ökades till tolv, med järn förankrade i väggarna. <p>Arbetsgång: 1767 murades sakristian, 1769 murades norra och södra korsarmarna, 1770 var tornresningen färdig.</p>	<p>Byggmästare Walmstedt, Stockholm (ritningar och byggledning)</p> <p>Byggmästare Schultzberg (sakristian)</p>	<p>VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 56-62, 253-257, 274, 282)</p> <p>VPA: N I: 4 Visitation 1874</p> <p>VS: Visitation 1830</p> <p>VLT 1932-09-10</p> <p>RA: Ö I Ä; F II aaa Vol 16 (brev från Ludv Malmerfeldt 20/10 & 6/11 1769)</p>
1770	Ändring – ombyggnad, interiör	<ul style="list-style-type: none"> Över korsarmarna slogs kryssvalv Valv och väggar vitlimmades Korets tegelgolv utjämnades 		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 200)
1771	Ändring – ombyggnad, dörr	Västra portalen fick alltjämt befintlig port ”med översats som ej kan öppnas”		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 17)
1773	Vård/underhåll – exteriör	Kyrkans tre ingångsdörrar målades med ”ekfärg”.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 274)
1775	Fast inredning – läktare	Västra korsarmens läktare byggdes på 16 svarvade pelare. Den avsågs för orgel men fungerade till en början som åhörarläktare.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 158)
1786	Specifika inventarier – tornur	Tornet försågs med urverk från Stjärnsund, skänkt av Lars Polhammar på Fors. Urtavlor med förgyllda siffror av tenn inpassades. Lod skänktes av bruksidkaren Anders Carlbaum, Rosshyttan		VPA: N I: 4 Prostvisitation 1874
1791		Storklockan sprack.		Garmo, s 15
1792		Storklockan omgöts i Örebro (vikt 1792 kg).		Garmo, s 15

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1794		Kyrkogården omtalades som för liten ”då kistor på 20 år ej förmultnar utan grova stympningar av kistor och kvarlevor förekommer när nya gravar grävs”.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 134)
1796	Vård/underhåll – exteriör	Reparation av tornets koppartak, sedan den befintliga plåten förlorat sin infästning.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 120)
1798	Ändring – ombyggnad, golv	Nästän hela kyrkorummet fick nya golv av socknens eget brända tegel.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 271)
1803- 04	Fast inredning – läktare Fast inredning - orgel	<ul style="list-style-type: none"> • Korets läktare togs bort (den s k gapskullen i anslutning till sakristians vägg) Orgeln från 1668 som stod där avlägsnades. • Nytt orgelverk byggdes på västra korsarmens läktare • Läktare anordnades i södra korsarmen, för att kompensera de platser som förlorats då orgel placerades på västra korsarmens läktare. 	Direktör O Schwan, Stockholm (orgelverk)	VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 159) VPA: N I: 4 Inventarium 1851 RA: F II aaa; volym 16
1817	Teknisk installation	Kyrkan fick sin första åskledare		VPA: N I: 4 Inventarium 1891
1821	Vård/underhåll – interiör	<ul style="list-style-type: none"> • Järnbeslagna fönsterluckor och ”järnhäll” till sakristians dörr införskaffas. • Bänkar målades med pärlfärg, altarringen med vit marmorering. 		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 238)
1824	Fast inredning – predikstol	Ny predikstol tillverkades och ersatte den tidigare från 1633. (Ritning upprättad av arkitekt CG Blom Carlsson följdes delvis, sniderier utfördes ej) Detta år infördes förbud mot begravningsplatser inne i kyrkan.	Snickare Johan Petter Milenius, Kumla	VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 282) RA: Ö I Ä D II b: 10, V 201
1825- 26	Arkitektur- bunden utsmyckning – målning	<ul style="list-style-type: none"> • Predikstolen målades med marmorfärg, ryggstycket himmelsblått, samt förgylldes. • Altarbordet av sten fick yttre brädbeklädnad, med förgyllda sniderier. 	Målare Hedberg, Sala	VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 282) VS: E IV b: 124, inventarium 1843
1833- 1835	Vård/underhåll – exteriör & interiör	<ul style="list-style-type: none"> • Taket blev ”med flera tusende fuseruspån förbättrat och med tjärstrykning förvarat”. • Utvändiga putslagningar och ny vattnivning utfördes av ”Stockholmsmurare”. • Invändigt blev valv och väggar till en del vitlimmade på nytt. 		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 271) VS: E IV b: 124, inventarium 1843
1836		Vid biskopsvisitation begärde församlingen att få hugga upp det runda korfönstret ”efter det icke förmår upplysa koret”.		Ekström, s 99
1840	Ändring – ombyggnad – interiör	<ul style="list-style-type: none"> • Korfönstret förstörades från runt till rektangulärt med rundbågig överdel. • Altarskåpet flyttades till väggen ovan dörren till sakristian • I altaret uppställdes istället ett förgyllt kors, med svepning och törnkrona 		VPA: N I: 4 Inventarium 1851 Ekström, s 99-100
1845	Vård/underhåll – fönster	Nya ”kittfönster” och dörrar insattes i lanterninen. Samtliga kyrkans fönster ommålades med brun oljefärg.		VPA: N I: 4 Visitation 1874

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1848	Ändring – ombyggnad, golv	Korgolvet höjdes och gjordes i trä.		VPA: N I: 4 Inventarium 1851
1851	Ändring – ombyggnad, golv	Nya golv av plank lades i kyrkorummet (Kyrkans tegelgolv, lagt 1798, var förfallet).		VPA: N I: 4 Prostvisitation 1874
1855	Vård/underhåll – interiör	<ul style="list-style-type: none"> • Valv och väggar vitkalkades • Bänkar målades med oljefärg i ”ung ekfärg”, • Läktarna målades med vit ”pärlfärg” och förgylldes • Ljuskrona över södra läktaren skänktes till kyrkan. 		VPA: N I: 4 Inventarium 1857, prostvisitation 1874
1866		Beslut att kyrkans spåntak successivt skulle avlägsnas och ersättas med järnplåt.		VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 278)
1867-70	Ändring – ombyggnad, tak	Yttertaket erhöll plåtbeklädnad. Järnplåt togs från Surahammar och målades med svart oljefärg.	Kopparslagare Rickman, Tvärhandsbäcken	VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 120, 278) VLM: Äldre foto
1880	Vård/underhåll – exteriör Ändring – ombyggnad, fönster	<p>Stor yttre renovering;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kyrkans och tornets fasader lagades och avfärgades. Långhusets och korsarmarnas väggfält avfärgades ljusgula, omfattningar och tornfasader vita. • På sockeln slogs grå cementputs. • Fönster med gjutna järnbågar i samma storlek som de tidigare, men med större rutor av tjockt klarglas. • Tornets nedre tak, tidigare spånklätt, blev täckt med falsad kopparplåt 		VPA: N I: 4 Prostvisitation 3-4/10 1885
1881	Ändring – begravningsplats, kyrkogård	Kyrkogården utvidgades, kyrkogårdsmuren (som ej varit täckt på 10 år) revs, stenen återanvändes till jordfyllning för att få kyrkogården plan. Nytt järnstaket och grindar mellan murade stolpar uppsattes.		VPA: N I: 4, Prostvisitation 3-4/10 1885
1882		Dörröppning upptogs från sakristian till kyrkogården		VPA: N I: 4, Prostvisitation 3-4/10 1885
1883	Teknisk installation – värme	Två stora järnkaminer installerades i kyrkan (valv och väggar blev märkbart sotiga därav).		VPA: N I: 4, Prostvisitation 3-4/10 1885
1884	Ändring – ombyggnad, golv	Korgolvet höjdes och belades med trä (i övrigt hade kyrkan tegelgolv). Åskledare uppsattes		VPA: N I: 4, Prostvisitation 3-4/10 1885
1887	Specifika inventarier - tornur	Tornuret genomgick en grundlig reparation. Minutvisare installerades.	Urfabrikör G W Linderoth, Stockholm	VPA: N I: 4 Inventarium 1891
1890		Storklockan sprack och lagades provisoriskt för att senare omgjutas. Klockan fick inskription, 1 Kor 13.	A Beckman, Stockholm	Garmo, s 15 VPA: P I: 6, Historik om kyrkan (s 81)

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1890-91	Ändring – ombyggnad, interiör	<p>Stor inre förnyelse genomfördes;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kyrkorummets plankgolv från 1851 hade ruttnat och revs därför ut • Golv av 2" plank på ventilerade bjälklag blev inlagda i kyrkan och koret • För de nya bjälklagens ventilerings upptogs grundventiler med gjutjärnsgaller i kyrkans sockel. • Kyrkorummets valv och väggar avfärgades i matt ljusröd färg, med valvstrålar och pelare i något mörkare ton. De nedersta väggfälten, upp till fönstrens underkant målades med oljefärg. • Den fasta och "sittoriktiga" bänkinredningen ersattes med ny öppen och flyttbar. (95 i långhuset, 24 på läktaren och 17 på orgelläktaren). Virke från de gamla bänkarna återanvändes. Den nya bänkinredningen ådrades (ek) och fick blå dekorationer. Bänkskärmar sattes framför de främsta raderna. • Altarskåpet från 1500-talet återfick sin plats ovan altaret, efter att ha försetts med ny, rikare förgyllning. • Nytt altarbord i trä och genombruten altarring uppsattes. • Det tidigare murade altarbordets kalkstenshäll lades som trappsten framför en av kyrkans dörrar • Predikstolen målades och förgylldes (i brist på medel fick den stå kvar fast den inte var "i stil med kyrkans nuvarande inredning") • Orgel byggdes med 18 stämmor och fick fasad i nygotisk stil. • Läktargolven förstärktes med nya bjälkar, stöttade på svarvade kolonner. • Nya skrank byggdes vid trappuppgången till södra läktaren och för avskiljande av västra läktarens orgel. • Nya kaminer installerades, med anslutande cementgolv. 	<p>Arkitekt Carl Fredrik Ekholm, Uppsala</p> <p>Konstnär Edvard Berg (dekorationer på bänkarna)</p> <p>Sergeant C A Johansson, Nyby (bänkar)</p>	<p>VPA: O I a: 10;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Protokoll från entreprenadauktion 1890 • Sammandrag av kostnader 1890 • Fastställande av utförda arbeten, skrivelse från Överintendentämbetet 1890-07-18 <p>VPA: N I: 4 Inventarium 1891</p> <p>VS: E IV b: 124, inventarium upprättat till biskopsvisitation 1902</p> <p>RA: Ö I Ä D II b: 10, V 201</p>
1903		Orgel försågs med ny fasad och läktaren ombyggdes.		
1909		Tornet belades med ny kopparplåt		VS: E IV b: 124, inventarium 1912
1924	Ändring – begravningsplats, kyrkogård	Nuvarande järnstaket sattes upp runt kyrkogården närmast kyrkan		VLM: Gravvårdsdokumentation 1993
1928	Teknisk installation – värme	<p>Värmesystemet förnyades;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Värmekaminer avlägsnades och centralvärme installerades. Pannrum anlades i vinkeln mellan norra och västra korsarmarna. • Uppvärmningen skedde med ånga (lågtryck). 	<p>AB Ågrens mek verkstad (tillverkare) C H Swahn Gjuteri & mek verkstad, Borlänge</p>	<p>VPA: O I a: 10; Entreprenadkontrakt 1928</p> <p>VS: E IV b: 124, Ämbetsberättelse biskopsvisitationen 1929</p>

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1932	Vård/underhåll – exteriör	<p>Stor yttre renovering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fasaderna lagades med kalkbruk 1: 2½-3 (Strå kalk) och avfärgades i samma nyans som tidigare • Plåttaken reparerades. Ommålning gjordes med linoljefärg, bruten med blyvitt, bensvart och grön umbra. • Nya ingångstrappor byggdes, varvid altarbordsskivan framför västra ingången varsamt plockades loss. • Nya urtavlor insattes. • Kyrkans nya stuprör anslöts till dräneringsledningar av 6" cementrör 1½ meter under marken. 	<p>Arkitekt Einar Lundberg Byggmästare Aldo Törnkvist, Forsby Murare August Lindblad, Snaret Målare Hallbrink, Tvärhandsbäcken</p>	<p>VPA: O I a: 10; Förslag till restaurering av Einar Lundberg 1930-08-26 Arbetsbeskrivning 1931-04-20 (bilaga till kyrkostämmans protokoll den 10/5) Protokoll från slutbesiktning 1932-09-13 SP 1931-09-25</p>
1934	Ändring – ombyggnad, interiör	<p>Stor inre förnyelse genomfördes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valv och väggar lagades med bibehållande av ojämnheter och avrundade hörn. Avfärgning skedde i gråvitflammig nyans (fastställd av arkitekten) • Tre invigningskors i koret skrapades fram och restaurerades av konservator. • Korgolvet förlängdes åt väster; ny korttrappa byggdes. • Östra gavelns järnfönster ersattes med dito i trä för dubbla glas. I yttre falsen sattes klarglas och i den inre målat och bränt antikglas i blyinfattning. Målningen föreställer den heliga staden, med ett tempel som efterliknar Västerfärnebo kyrka. • Sakristians fönster fick glasmålningar, vilka framställer Ansgar, Laurentius Andrä och Johannes Rudbeckius. • Kyrkans övriga järnfönster sågs över, reparerades och kompletterades med innerbågar av trä. • Kyrkbänkarna ombyggdes, genom att ryggarnas rundstaviga avslutning avhyvlades och ersattes med profilerad list. På ryggarnas framsida fästes skivor av hård masonit. Nya gavlar gjordes av 1 ¾" limmat trä med avtäckande list lik den på bänkryggarna. På samtliga kortsidor uppsattes bänkskärmar. (Läktarnas bänkar behölls oförändrade) • I koret byggdes nya bänkar. • 1890-91 års altarbord i trä togs bort och ersattes med ett altare murat i tegel, med äldre kalkstensplatta som skiva (hade tjänat som trappsten sedan 1890). • Predikstolen fick nytt ryggstycke med solkors. • Kyrkorummets brädgolv kompletterades. Hål togs upp i sockeln för att få bättre ventilering. • Cementgolven vid norra och södra ingångarna höggs upp, ersattes med tegel. • Västra korsarmens träväggar under orgelläktaren revs och ersattes med tegelvägg på gjuten betonggrund. • Glasade dörrar insattes i vapenhusets södra och norra sidor. • Tegelväggar i likadant utförande byggdes i norra och södra korsarmarna. 	<p>Arkitekt Einar Lundberg Byggmästare Verner Andersson, Rosshyttan Västerfärnebo färg-, tapet- och måleriaffär Snickare Johan Forsell (predikstolens ryggstycke) Konservator Sven Dahlén Glaskonstnär Gunnar Torhamn (glasmålning)</p>	<p>VPA: O I a: 10; Förslag till restaurering av Einar Lundberg 1930-08-26 Entreprenadkontrakt 1934-07-04 Besiktningsutlåtande angående belysning och kraftanläggning 1935-01-11 VLT 1934-11-03</p>

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1934	Ändring – ombyggnad, interiör (<u>fortsättning</u> från föregående sida)	<ul style="list-style-type: none"> • I södra korsarmen insattes döbattangdörrar. • Gravhällar upprestes mot ytterväggarna. • Kondensplåtar vid fönstren togs bort. • Ytterdörrarna fick kopparbeklädning. • Sakristians ytterdörr tätades, innerdörren byttes. • Gallren för sakristians fönster togs bort. • Dopkapell anordnades i norra korsarmen där den gamla dopfunten placerades. I kapellet lades ekparkett i stavar • Arkitektritade belysningsarmaturer i dolda uppsattes i ”dolda lägen”. (Ljuskronorna behölls oelektrifierade) 	Arkitekt Einar Lundberg Byggmästare Verner Andersson, Rosshyttan	VPA: O I a: 10; Förslag till restaurering av Einar Lundberg 1930-08-26 Entreprenadkontrakt 1934-07-04
1935	Teknisk installation – el	Elektrisk styrning av klockringningen inmonterades, varje klocka drivs med varsin egen motor.		VPA: O I a: 10
1939	Ändring – begravningsplats, kyrkogård	Kyrkogården utvidgades efter arkitekt Einar Lundbergs ritningar		VLM: Gravvårdsdokumentation 1993
1939	Fast inredning – orgel	Orgeln ombyggdes i samband med renovering.		VPA: O I a: 11
1956	Teknisk installation	Centralhöranläggning installeras i kyrkan		VPA: O I a: 11
1959-60	Ändring – ombyggnad, tak Nybyggnad	Takets täckning av järnplåt, lagd 1867-70, ersattes med kopparplåt. Nya takstolar anbringades. Underliggande panel var då ospåntad panel och delvis på förvandring, ett ålderdomligt sätt, vilket medfört att bräderna hade slagit sig. Ny åskledare monteras. Gravkapell uppfördes vid kyrkogårdens sydvästra hörn	Arkitekt Jörgen Fåk	VPA: O I a: 11
1960-61	Teknisk installation – värme	Kyrkan utrustas med oljeeldad panna och vattenburen värme Elektriska bänkvärmare installerades	Ingenjör-firman Alb Höckenström	VPA: O I a: 11 RA: Ö I Ä D II b: 10, V 201
1967	Vård/underhåll – exteriör	Fasadrenovering utfördes: <ul style="list-style-type: none"> • Sockeln lagades med cementbruk • Fasaderna lagades med KC-bruk (Slutbesiktningsdokument bekräftar att arbetshandlingens utförande följdes). • Luckorna i tornet tjärströks • Granittrappor sandblästrades. 	Olof Hedberg, K-konsult Byggnads AB Egon Nordvall	VPA: O I a: 11; Anbuds-PM 1967-07-06 Entreprenadkontrakt 1967-08-28
1969	Teknisk installation – VA	Toalett installerades i kyrkan.		VPA: O I a: 11
1973	Vård/underhåll – interiör	Del av kyrkorummets valv och väggar lagades och avfärgades. Brädgolven slipades och lackades.		VLM: Film B 103 301 VPA: Fotografier
1974	Specifika inventarier – tornur	Tornuret från 1786 togs ur drift och ersattes med ett elektriskt urverk. (Det äldre urverket från Stjärnsund står nedställt på vänster sida om orgeln.)		VPA: O I a: 11

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1977	Ändring – ombyggnad, interiör	Sakristians inredning förnyades: <ul style="list-style-type: none"> • Befintlig toalett och skåpinbyggnad revs och ersattes med nya enheter. • I västra delen av rummet uppsattes svängd skärmvägg med arbetsbänk och förvaringsutrymmen, vilken samtidigt dolde nytt WC och skrudskåp. Skärmväggen kläddes med furupanel. • I södra väggen gjordes altare med skiva av Ölandskalksten, ovansidan finhyvlad och kantsidan lagerhuggen • Ny innerdörr iordningställdes • Tegelgolvet lagades/kompletterades 	Arkitekt Claes Laurent	VPA: O I a: 12, arbetsbeskrivning 1976-08-22, komplettering 1977-01-10
1989-90	Ändring – ombyggnad, interiör	Sedan dopfunten flyttats till koret blev norra korsarmens dopkapell omformat till sidokapell ("den gode herdens kapell") för mindre gudstjänster. Under södra korsarmens läktare iordningställdes två aktivitetsrum, Mariarummet och Sankt Davidsrummet.		Garmo, s 5
1991	Fast inredning – orgel	Ett enkelt, fristående altarbord i trä placerades framför det fasta, murade altaret Kororgel och permanenta körplatser installerades	Gustafssons orgelbyggeri, Härnösand	VLM: skrivelse 1991-09-26 Garmo, s 5-7
1997	Vård/underhåll – exteriör	Stor yttre renovering: <ul style="list-style-type: none"> • Tidigare lagningar med KC-bruk avlägsnades till större delen, liksom mindre lagningar med ren cement. • Nya lagningar gjordes med hydrauliskt kalkbruk • Fasaderna avfärgades med gul KC-färg, nära den förutvarande men något mindre rödaktig. • Sockelns syntetiska färg avlägsnades genom sandblästring och avfärgning skedde med KC-färg i grå nyans. • Fönstren renoverades och ommålades med linoljefärg i ärggrön nyans. • Sakristians dörr och fönsterluckor målades med gråsvart linoljefärg • Takens befintliga språngbleck av stålplåt ersattes med koppar. 	Ingenjörsfirma Bo Göransson, Västerås	VLM: Rapport 1997-07-30, dnr 97: 17-316
1999	Vård/underhåll – interiör	Norra korsarmens väggfält rengjordes.	Firma Nerike-konservatorn	VLM: Rapport 1999-04-30, dnr 97: 326-316
2002	Ändring – ombyggnad, interiör	Norra korsarmens sidokapell eldhärjades, vilket framtvingade en större förnyelse. Tidigare befintlig, skadad ekparkett från 1934 ersattes med fernissat furugolv. Altarbord nyttillverkades, med skiva av ekvirke från den några år tidigare fällda prästgårdseken. Altarskåpet rengjordes och lagades av konservator.	Arkitekt Kersti Lenngren, Norberg	VLM: Rapport 2002-05-27, dnr 020014